

40 . Iaz | Comuna: Obreja | Județ: Caraș-Severin | Punct: Traianu | Anul: 2023

Anul: 2023

Cod RAN: 53407.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană

Tipuri sit: tip neprecizat

Autori: Iulian Leonti, Adrian Ardeț, Lucia-Carmen Ardeț

Instituții: Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță, Caransebeș, Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță, Caransebeș, Colegiul Național „Traian Doda” Caransebeș

Nr. autorizatie: 93

Data autorizatiei: 2023-04-07

Raport de cercetare arheologică de la Jupa, mun. Caransebeș, jud. Caraș-Severin [Tibiscum], Punct: Traianu, Tibiscum Jupa, Sector 1

Rezumat

Scurtă prezentare a sitului

Situat în partea de sud-vest a României, cel mai de seamă oraș roman al Daciei vestice se află așezat între următoarele coordonate geografice: 49° 28' 45" latitudine nordică și 22° 10' 15" longitudine estică.

Ruinele antice se află răspândite pe raza satelor Jupa și Iaz fiind despărțite astăzi de cursul râului Timiș.

Conform Cărții Funciare din Caransebeș, partea aflată pe raza satului Jupa se amplasează în punctul „La Drum” – Zăvoi. Partea aflată pe teritoriul satului Iaz, comuna Obreja, se află amplasată în punctul numit „Traianu” (în limba sârbă Trajanu adj. = durabil, trainic, permanent).

Teritoriul pe care s-a amplasat anticul Tibiscum se încadrează din punct de vedere geomorfologic în Câmpia Timișului aflată la o altitudine de 180 m. Această zonă se învecinează la nord cu Masivul Poiana Ruscăi ce atinge la vârful Padeș 1374 m.

Spre est se deschide culoarul Bistrei caracterizat printr-un relief colinar ce urcă treptat spre Masivul Muntele Mic cu înălțimea de 1802 m în vârful cu același nume, ce face parte din Munții Țarcu. La vest se află Dealurile Zăgujenilor ce ating 300 m altitudine în Măgura Poienii. Spre sud se deschide Depresiunea Caransebeșului caracterizată printr-un relief colinar.

Orașul antic Tibiscum era situat pe granița de vest a provinciei Dacia, într-o zonă depresionară, traversată de râul Timiș (Τιβίσκος) și Bistra.

Așezarea a avut la început statutul de vicus militar, iar la începutul secolului III d.Hr. primește statutul de municipium, în timpul împăratului Septimius Severus (193 – 211 d. Chr.) Pe parcursul secolului al III-lea municipiul roman Tibiscum cunoaște o dezvoltare deosebită reprezentând unul din cele mai importante orașe din Provincia romană Dacia.

Ruinele antice se află răspândite astăzi pe raza satelor Jupa și Iaz (Caraș-Severin). Din păcate o mare parte din vestigiile romane (mai bine de 75 %) au fost distruse de cursul fluctuant al râului Timiș.

Cercetările arheologice sistematice sunt inițiate și conduse de profesorul Marius Moga, până în anul 1976, când responsabilitatea științifică a șantierului îi revine Doinei Benea, iar din anul 2011 cercetările arheologice la Tibiscum sunt coordonate de dr. Adrian Ardeț de la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș.

Obiectivele cercetării:

Sector 1 (Muzeul Caransebeș)

Continuarea cercetărilor arheologice la Edificiul descoperit în anul 2016 aflat la 50 m nord de incinta castrului (Clădirea XVI) și cercetat pe parcursul anilor 2017/2018. Pentru anul 2023 ne-am propus deschiderea unei suprafețe de 6 X 3 m, paralelă cu zidul de nord vest al construcției.

Sector 2 (Universitatea de Vest din Timișoara)

Continuarea cercetărilor arheologice la Edificiul XV identificat în anul 2013 și aflat în așezarea civilă la cca.

105 m de incinta castrului și la clădirea XV, din cadrul așezării civile de la Tibiscum - Jupa

Sector 3 (Muzeul Caransebeș/Universitatea din Ferrara)

Continuarea cercetărilor arheologice în necropola romană 1 aflată pe partea dreaptă a râului Timiș printr-o secțiune de 10 X 1,5 m orientată nord-sud.

Punerea în valoare atât turistică și muzeală a Rezervației Arheologice de la Tibiscum.

Rezultate și interpretarea lor

Campania arheologică din anul 2023 a fost deschisă luni 02 iulie 2023 și s-a desfășurat până pe data de 28 septembrie 2023, pe trei sectoare distincte, două aflate în interiorul rezervației arheologice, al treilea sector fiind în necropola romană de la Tibiscum – Iaz.

Sector 2 (Universitatea de Vest din Timișoara)

Continuarea cercetărilor arheologice la Edificiul XV identificat în anul 2013 și aflat în așezarea civilă la cca. 105 m de incinta castrului și la clădirea XV, din cadrul așezării civile de la Tibiscum - Jupa

Sector 3 (Muzeul Caransebeș/Universitatea din Ferrara)

Continuarea cercetărilor arheologice în necropola romană 1 aflată pe partea dreaptă a râului Timiș printr-o secțiune de 10 X 1,5 m orientată nord-sud.

Punerea în valoare atât turistică și muzeală a Rezervației Arheologice de la Tibiscum.

Rezultate și interpretarea lor

Campania arheologică din anul 2023 a fost deschisă luni 02 iulie 2023 și s-a desfășurat până pe data de 28 septembrie 2023, pe trei sectoare distincte, două aflate în interiorul rezervației arheologice, al treilea sector fiind în necropola romană de la Tibiscum – Iaz.

Raport

Urmare a finalizării programului de cercetare non intrusivă dintre Universitatea Varșovia și Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, respectiv Universitatea de Vest din Timișoara, în anii 2016-2018 au fost efectuate cercetări arheologice la Edificiul XV din vicus-ul militar. Pentru campania anului 2023 am deschis o suprafață de 6 x 3 m aflată lângă zidul de nord-vest a construcției. Din punct de vedere stratigrafic am descoperit trei faze de lemn și una de piatră. Faza a I-a se află la o adâncime de 2.00 m în care am surprins urmele unei amenajări având ca bază o grindă de stejar folosită ca talpă pentru o construcție provizorie, posibil grajd. Acest nivel se datează primei perioade de locuire romană la Tibiscum în timpul lui Traian. Acest nivel este acoperit de un strat de dărâmtură de cca. 10-15 cm din bucăți de chirpici și cenușă. peste care constatăm un strat de amenajare din lut care stă la baza fazei următoare. Faza a II-a de lemn aflată la cca. 1,70 m, reprezintă momentul în care sunt construite locuințe din lut cu pereți din chirpici și acoperiți cu țiglă. Noi am reușit să identificăm pereții căzuți (in situ) peste podeaua arsă din scândură de brad. Acest nivel este acoperit de un strat de amenajare de cca. 0,50 m format din dărâmtura pereților din chirpici și foarte multe țigle. Acest nivel corespunde perioadei Traian-Hadrian când au fost construite locuințe care au adăpostit primii coloniști. Datorită numărului mare de obiecte militare (fibule, cataramă, întăritoare pentru arc etc.) dar și a faptului că de pe acest nivel provin foarte multe vase din lut care sunt lucrate pe loc, păstrând tradiția dacică, cu ornamente realizate prin incizii în pasta moale sau având brăul alveolar dar și prin prezența ceștilor dacice. Alături de aceste artefacte au fost descoperite și vase din lut ce reprezintă ceramică romană provincială dar și de lux. Din punct de vedere cronologic acest nivel îl putem data așa cum am mai spus în perioada Traian-Hadrian bazându-ne pe descoperirea unei diplome militare datate în anul 123 d.Hr. Faza a III-a de lemn corespunde momentului când urmele construcțiilor din chirpici sunt acoperite de un strat de cca. 0,40 m de lut galben cenușiu aflat la 1,10 m adâncime, peste care constatăm amenajarea care corespunde edificiului de cult descoperit încă din săpăturile efectuate în anul 2016. Cronologic această etapă a construcției poate fi datată prin monede din timpul lui Antoninus Pius și a Faustinei. Materialele arheologice descoperite corespund în mare parte elementelor de cult respectiv turibula (afumători), opaițe, cât și descoperirea unor statuete din lut cu reprezentarea zeiței Venus. Demn de remarcat este faptul că la baza fundației pentru construcția din piatră a fost descoperită o amenajare dreptunghiulară având capătul rotunjit cu dimensiunile de 1,20 X 1,00 m

formată din piatră și cărămizi dispuse la capăt. Această amenajare corespunde cu siguranță existenței unui izvor de apă care pornea de la baza edificiului și a fost folosit ca și element de cult. Asemenea izvoare sunt cunoscute în Dacia, mai ales la Ulpia Traiana Sarmizegetusa unde a fost descoperit un Fanum, care avea la baza sa un asemenea izvor. Dintre obiectele descoperite pot fi menționate cărămizile ștampilate având imprimate ștampila MID, MASY sau frunză de trifoi cu patru foi realizată prin imprimare cu un inel. Acest nivel a fost distrus și întreg materialul de construcție a fost nivelat lăsând loc etapei din piatră. Așa cum se poate observa din stratigrafie în dreptul caroului 2 se poate observa groapa de stâlp ce a aparținut unui portic. Faza de piatră a fost construită peste amenajare din nivelul al III-lea de lemn, fundațiile din piatră fiind săpate până la adâncimea de 1,20 m, așa în cât au străpuns fazele II și III din lemn. Din cercetările efectuate în anii 2016-2018, bazându-ne pe descoperirile efectuate am datat această fază în timpul lui Severus Alexander (222-235). Materialul descoperit Așa cum am menționat a fost descoperită o diplomă militară din bronz, datată în anul 120 d. Hr. , precum și cărămizi ștampilate și obiecte din bronz. Materialul ceramic a fost bogat, fiind reprezentat de vase romane târzii, dar și fragmente de vase de sticlă, cuie, mărgelă, aplici și fibule – extrem de importante în datarea nivelelor. Materialul rezultat în urma cercetării arheologice se află în depozitele MJERG Caransebeș. Tehnici de cercetare În săpătura realizată în anul acesta au fost utilizate mijloacele clasice de cercetare arheologică, combinate cu tehnica fișelor de context arheologic și tehnici moderne, prospecțiuni geomagnetice și aerofotometrie. Obiectivele cercetării viitoare și propuneri de conservare, protejare și punere în valoare Având în vedere finalizarea cercetărilor la acest obiectiv pentru anul 2024, propunem conservarea fundațiilor cu dimensiunile de 8 X 8 m și protejarea și punerea în valoare a acestui Templu construit în faza de lemn în timpul împăratului Antoninus Pius (138-161) și dezvoltat printr-o construcție cu fundație de piatră în timpul împăratului Severus Alexander (222-235).

Informații suplimentare online

[Raportul 7095 din cronica.cimec.ro](https://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](https://mapserver.cimec.ro)
